

Vesna Miović, *Dubrovačka republika u spisima osmanskih sultana*,
Dubrovnik: Državni arhiv u Dubrovniku, 2005, 444 str.

Državni arhiv u Dubrovniku posjeduje veoma bogatu zbirku od 15.000 osmanskih dokumenata koji svjedoče o tri i po stoljeća neprekidnog kontaktiranja dubrovačkih vlasti sa osmanskim pokrajinama. Posebnu vrijednost u ovoj građi predstavljaju sultanski dokumenti, zbog čega je 2002. godine Državni arhiv u Dubrovniku pokrenuo njihovo temeljito sređivanje. Iako ova građa predstavlja ključni izvor za sagledavanje osmansko-dubrovačkih odnosa, do sada je bila vrlo malo korištena. Osnovni razlozi za to su bili loš inventar, nesređenost dokumenata u potpunosti, ali i jezička barijera. Upravo zbog težine dešifriranja i prevođenja osmanskog jezika na objavljivanje prevoda osmanske arhivske građe odlučivalo se vrlo malo istraživača. Vesna Miović je jedna od rijetkih koja se posvetila i ovom poslu. Njen, veoma bogat, znanstveni **opus temelji se na istraživanju arhivske građe Državnog arhiva u Dubrovniku, s posebnim naglaskom na bogati fond osmanskih dokumenata.** Posebna pažnja posvećena je dijelu arhivske serije Acta Turcarum, fondu Acta et Diplomata (Akti i Isprave), među kojima je oko 2200 tj. 1990 (zbog spajanja originalnih dokumenata sa prijepisima) sultanskih dokumenata izdatih u periodu 1458. do 1804. godine.

Radi lakšeg uvida u spise, početak knjige posvećen je vrstama sultanskih spisa dubrovačkog arhiva tj. dubrovačkim kapitulacijama, fermanima, poveljama i hatt-i humayunima, a obrađen je diplomatički. Pregled osmansko-dubrovačkih odnosa prema sultanskim spisima, autorica je podijelila u dva poglavlja, zavisno u čiju korist su upućivani: osmansku ili dubrovačku. Prema dubrovačkim kapitulacijama obaveze Republike prema Osmanskom carstvu su bile harač i vjernost Porti, a od njih su zavisile povlastice koje su Osmanlije davali Dubrovčanima.

Posebna vrijednost ove knjige jeste analitički inventar svih 1990 spisa iz serije Acta Turcarum na 272 stranice. Dokumenti su, kako autorica navodi, prevedeni cjelovito ili djelimično, a pregled je napravljen hronološki. Ova veoma vrijedna zbirka sadrži dokumente različitog sadržaja. Najveći broj se odnosi na trgovinu, posebno na problem carine. Pitanje harača također je prilično zastupljeno kao i davanje poreza, nezakoniti uskočki prelasci granica, popravljivanje vjerskih objekata, te ostali problemi na koje je nailazilo dubrovačko stanovništvo na teritoriji Osmanskog carstva.

Upravo iz tog razloga i destinacije na koje su dokumenti upućivani nalaze se u različitim pokrajinama Osmanskog carstva. Zavisno od značaja problema biran je politički nivo na koji je dokumenat upućivan, većina ih je adresirana na kadije kadiluka u Rumeliji, bosanskog beglerbega, bosanskog defterdara, hercegovačkog sandžakbega, skadarskog sandžakbega, dubrovačku vlastelu, valonskog sandžakbega, egipatskog beglerbega i ostale političke uglednike carstva. Kroz kratak pregled sultanskih dokumenata vidi se intenzitet diplomatskih odnosa ove dvije zemlje. Za razliku od razdoblja 15-17. stoljeća, kada je njihov odnos intenzivan i obiluje bogatstvom tema, pitanja i problema, u 18. stoljeću intenzitet diplomatskih odnosa je u naglom opadanju, a dokumenti o tim odnosima sadrže uobičajene dozvole za trgovinu i fermane za zaštitu dubrovačkih pomoraca.

Na kraju knjige nalazi se Glosar prevedenih turskih izraza, Glosar turcizama i izvornih turskih izraza, Vrela Državnog arhiva u Dubrovniku, Literatura, Kazalo osoba, Kazalo zemljopisnih naziva i pripadajućih osmanskih administrativnih i sudbenih jedinica, Kazalo osmanskih administrativnih i vojnih funkcija i naslova i Summary.

Koliko je mukotrpan posao prevođenja i dešifriranja osmanske građe poznato je svim istraživačima koji se bave osmanskim periodom. Stoga je knjiga *Dubrovačka republika u spisima osmanskih sultana* svojim sadržajem u mnogome olakšala posao, posebno, naučnim radnicima čije je interesovanje usmjereno ka historiji Osmanskog carstva ili Dubrovnika, u periodu od sredine 15. do početka 19. stoljeća. Kakav značaj ima publikovanje ove knjige vidimo iz sadržaja podacima bogatih dokumenata koji pružaju uvid prvenstveno u političko-ekonomske odnose i njihovu međusobnu zavisnost. Građa također, indirektno, pruža podatke za sagledavanje socijalne historije.

Nadamo se da će ovo djelo dati podsticaj daljem prevođenju i objavljivanju izvorne arhivske građe, kao najvažnijeg preduslova za sagledavanje historijske istine.

Posebno je potrebno istaći lijep tehnički izgled knjige, kao i sjajno urađene faksimile sultanskih dokumenata.

Hana Younis